

KRONIEK.

IN MEMORIAM JACOBUS GEORGE ROBBERS,
Stichter van dit tijdschrift,
1838—1925.

Bestuurder te zijn van een uitgeversmaatschappij is niet iets anders dan zelf, op eigen naam, boeken en tijdschriften uitgeven. Mijn vader, die in 1880 de Uitgevers-Maatschappij „Elsevier” stichtte en slechts weinige jaren later begon met de voorbereiding van Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift — met Januari 1891 ving het aan te verschijnen — was ook van dit tijdschrift de vader, en méér dan dat: lange jaren was hij de man, de eigenlijke samensteller en verzorger van deze, zijn lievelingsuitgave. De redacteuren Jan ten Brink en H. J. Schimmel, later ook L. J. Plemp van Duiveland en Frits Lapidoth, ze waren slechts zijn litteraire zifters en raadgevers, gelijk F. H. Kaemmerer, Joan Berg, J. Hoyneck van Papendrecht, Ph. Zilcken (en korten tijd nog een paar andere schilders) hem van oordeel en advies dienden op het gebied der beeldende kunsten. Er waren redactievergaderingen, onder zijn leiding, tot in het tweede jaar van mijn redacteurschap, 1906. Daarna, bijna zeventig jaar oud, heeft hij deze onmiddellijk ingrijpende bemoeiing gestaakt. Echter bleef hij de redactie adviezen geven, die dikwijls werden opgevolgd. En deze meer passieve rol werd hem nooit geheel naar den zin. Soms, in latere jaren, zei hij schertsend tot mij: „Jij bent het eigenlijk die Elseviers uitgeeft tegenwoordig”. Waarop ik placht te antwoorden: „Dat niet — maar vroeger was U het eigenlijk, die het tijdschrift redigeerde”.

Mijn vaders oorspronkelijke bedoeling met Elseviers Geïllustreerd Maandschrift was niet precies dezelfde als van dit periodiek zooals het thans is. Hij richtte zich voornamelijk naar het Amerikaansche voorbeeld van *Harpers Monthly* en *The Century*, eenigszins ook naar dat van *Velhagen & Klasing's Neue Monatshefte* en van de Parijsche *Revue Illustrée*. Hij wilde een tijdschrift, dat in de eerste plaats geïllustreerde belletrie zou geven; verder goed geschreven geïllustreerde artikelen over beeldende kunst en populaire wetenschap. De eerste jaargangen van Elseviers droegen den ondertitel: „Verzameling van nederlandsche letterkundige kunstwerken, geïllustreerd door nederlandsche kunstenaars.” Met de verandering van het formaat, in 1901, verdween deze ondertitel. Gebleken was dat onder de nederlandsche beeldende kunstenaars al zeer weinig illustratief talent school. Vele teekenaars, die novellen of romans te illustreeren kregen, lazen deze nauwelijks, en hun prentjes waren zeer zelden, in dieperen zin,

illustratief — hetgeen immers nog iets méér beteekent dan louter „versierend”, hetgeen den indruk van het geschrevene behoort te versterken, en vooral niét: er afbreuk aan te doen. Daarbij kwam dat de moderne nederlandsche litteratuur gewoonlijk niet om verluchting vraagt. Dit begreep mijn vader en hij richtte zich ernaar, maar het speet hem. Hij voelde zooveel voor de teekenkunst, de illustratieve in het bijzonder; hij voelde ook voor de schilders en teekenaars, met wie Elseviers hem in aanraking bracht. De omgang met dezen was voor hem een der aangenaamste, animeerendste kanten van het veelzijdig vak der uitgeverij.

Jacobus George Robbers werd den 26en Mei 1838 te Rotterdam geboren. Toen hij zestien jaar was, stuurde zijn vader er hem op uit om een kantoor te zoeken. Advertenties waren destijds nog niet zoozeer in zwang; men liep eenvoudig de kantoren af om te vragen of er niet een jongste bediende gebruikt kon worden. Robbers slaagde bij een expeditieurfirma en bleef eenige jaren in dat vak. Slechts door toeval kwam hij in den boekhandel, maar weldra begreep hij, dat dit een werkkring was, zooals hij er zich een wenschte, en waarbij al zijn eigenschappen hem te pas zouden komen. Op 6 September 1860 — volgens de toenmalige wet nog niet meerderjarig dus; hij kreeg „handlichting” — begon hij eigen zaken, geheel alleen, in.... een achterkamer aan de Rotterdamsche Hoofdsteeg. Die zaken bestonden voorloopig in het importeeren van engelsche boeken en tijdschriften. Eerst een tiental jaren later verschenen zijn eerste uitgaven. Een boekje over „De Cholera en hare bakermat”, dat bijna geen koopers vond, was het allereerste. Er is heel wat gevolgd. Prentenboeken, jongensboeken, waar onder die van Jules Verne (nog altijd bij „Elsevier” uitgegeven) en van J. Hendrik van Balen, Wood's Onbeschaafde Volken, een groot kwarto boek in vijf deelen, overvloedig geïllustreerd, over de schoonheid van Europa, met tekst van Gerard Keller. In '80 stichtte Robbers met vier van zijn vrienden: J. H. de Groot, Gualtherus Kolff, K. H. Schadd en G. L. Funke, de Uitgevers-Maatschappij, die hem in staat zou stellen zich als uitgever breed te ontwikkelen, de groote dingen te doen die hem voorzweefden. In verband daarmee verplaatste hij zijn zaken, in '87, naar Amsterdam.

En wat hij zich had voorgenomen, dat heeft hij gedaan. Een groote geïllustreerde Encyclopaedie, vele geïllustreerde boeken over Nederlandsch Indië, over beeldende kunst en hare geschiedenis, over litteratuur en populaire wetenschap — illustratie hield zijn sterke voorliefde — getuigen ervan. Max Rooses o.a. deed zijn uitnemende werken over Rubens en Jordaens, en zijn „Oude Hollandsche en Vlaamsche Meesters in den Louvre en de National Gallery” bij zijn vriend Robbers verschijnen. Onder toezicht van Max Rooses ook verschenen de vijf groot-kwarto deelen,

overvloedig geïllustreerd, van „Het Schildersboek”. Van verscheidene dezer boeken bracht Robbers ook buitenlandsche edities aan den man, tot in Rusland en Italië toe. Hij werkte er zoo doende krachtig toe mee, de nederlandsche drukkunst in het buitenland een goeden naam te bezorgen. Doch ook thans nog, nadat zoovele zijner uitgaven, uitverkocht, onder de menschen verdwenen zijn, spreekt de catalogus zijner maatschappij van zijn enorme werkkraft en ondernemingsgeest.

Reeds had J. G. Robbers, zeventig jaar oud, zich teruggetrokken uit zijn zaken, die door twee zijner zoons, C. H. en Mr. J. G. Jr., werden voortgezet. Maar in 1913 stierf C. H., de oudste dezer zoons. En de 75-jarige draalde niet opnieuw als deelgenoot en directeur in zijn firma's op te treden. Bijna dagelijks heen en weer reizend tusschen Amsterdam en den Haag, zijn nieuwe woonplaats, volbracht hij zijn taak. Hij bleef haar getrouw tot, met Januari 1918, een nog jeugdige kleinzoon hem althans eenigermate vervangen kon. Welhaast tachtig nu, vergenoegde hij er zich voortaan mee, van zijn maatschappij de op een afstand zorgende president-commissaris te zijn. Het is van dien tijd af, dat zijn figuur, gelijk een bestuurslid van den Uitgeversbond het op zijn graf heeft uitgedrukt, in den boekhandel „een legende” geworden is.

Waarvan spreekt die legende? Van een m a n in den vollen zin des woords — Hamlet's kenschets van zijn vader komt mij hierbij voor den geest — Van een rustloos werker, een scherp, inventieven geest, een heerscher op het gebied dat hij zich had gekozen. Van onvermoeibare energie en onovertroffen doorzettingskracht. Van smaak ook en van keurigheid, van stijl en accuratesse. Niet meegaand, niet „gemakkelijk” was J. G. Robbers — men weet het óók nog in den boekhandel; hij stelde hooge eischen.

Gemakkelijk — hij was het ook nooit voor zichzelf....

Het is hier overigens niet de plaats om te spreken over de indrukken en gevoelens, door deze krachtige persoonlijkheid gewekt in den kring waar zij geenszins een legende werd, maar een warm en sterk levende werkelijkheid bleef.... tot aan het fatale einde, op 28 November j.l.

HERMAN ROBBERS.

BOEKBESPREKING.

E. W. ASSCHER, *Jeugdherinneringen*, Amsterdam, Maatschappij voor goede en goedkoope Lectuur, 1925.

NICO VAN SUCHTELEN, *Eva's jeugd*; Amsterdam, Maatschappij voor goede en goedkoope Lectuur, 1925.

Een gesprek, laatst, liep over Herman Robbers' „Een Mannenleven”. Iemand zei: „een mannenleven.... dat is, op zich zelf, al iets zeldzaams....”